

JURK

Juridisk rådgivning for kvinner

Deling av ting og penger ved skilsmisse

www.jurk.no

FORORD

Denne brosjyren handler om «skifteoppgjør». «Å skifte» betyr «å dele». I brosjyren snakker vi om reglene som gjelder for deling av penger og ting ved skilsmisse.

Brosjyren er laget til et prosjekt vi har som heter Jussambassadør-prosjektet. I Jussambassadør-prosjektet er det thailandske og polske kvinner som får opplæring i bestemte temaer som de skal lære videre. Brosjyren er laget for å passe til et foredrag som Jussambassadørene holder. Det går fint an å lese brosjyren uten å ha hørt foredraget.

Vi har prøvd å lage brosjyren så lettlest som mulig. Det er derfor vi for eksempel skriver «du» mange steder, selv om vi vet at mange som leser denne brosjyren ikke har vært gjennom et skifteoppgjør.

Jussambassadør-prosjektet er betalt av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Vi takker for pengene til å holde kurs og lage brosjyrer.

Vi takker også Jussambassadørene våre – en super gjeng kvinner som hjelper andre kvinner ved å lære seg opp i temaer som de kan lære videre. Vi som jobber i JURK lærer også masse av å få jobbe med Jussambassadørene.

Hvis du har flere spørsmål etter å ha lest brosjyren kan du ta kontakt med JURK, eller se om det er noen av de andre stedene vi skriver om i siste kapittel som kan være til nytte.

Brosjyren finnes på norsk, polsk og thailandsk.

Sist revidert august 2021 av Mia Emilie Fagereng

INNHold

Innledning	3
1.0 Utgangspunkt	3
1.1 Hvilket lands regler skal man bruke?	3
1.2 Når skal man dele?	4
1.3 Hva skal man dele?	5
1.4 Ektefellene kan bli enige	5
2.0 Deling av penger	5
2.1 Ektefellenes felles «verdier» minus gjeld skal deles likt	6
2.2 Hva kan holdes utenfor deling?	7
2.2.1 Skjevdeling	7
2.2.2 Særeie	10
2.2.3 Andre verdier som ektefellene ikke må dele (forloddskrav)	10
2.3 Ektefellebidrag	11
3.0 Trekke fra gjeld	11
3.1 Ektefeller som bare har felleseie	12
3.2 Ektefeller som har verdier som ikke skal deles likt (blant annet særeie og skjevdeling)	12
3.3 Felles gjeld	14
4.0 Deling av ting	15
4.1 Hvem eier hva?	16
4.2 Eneeie og sameie	16
4.3 Egne regler for felles bolig og møbler	17
5.0 Privat eller offentlig skifte	18
6.0 Hvor kan du få hjelp?	20

Innledning

Ekteskapet tar slutt Når to personer gifter seg, starter et ekteskap. Dette ekteskapet kan ta slutt enten ved separasjon/skilsmisse, eller ved at den ene personen dør.

«Å skifte» = «Å dele» Når ekteskapet tar slutt er det mange praktiske forhold som må ordnes. Blant annet må man finne ut av hvem som skal ha hva. Både ting og penger må deles. Denne delingen kaller vi et «skifteoppgjør». Under vil vi bruke ordene «dele» og «deling» når vi snakker om skifteoppgjør.

Personer som har bodd sammen lenge kan ha mye forskjellig som må deles. Et skifteoppgjør kan derfor være praktisk vanskelig. Det kan også være vanskelig fordi forholdet mellom personene er konfliktfylt og det er mange følelser involvert.

I denne brosjyren skal vi fortelle om reglene for deling av ting og penger ved separasjon og skilsmisse. Vi skal ikke fortelle om hva som skjer når en person i et ekteskap dør. Har du spørsmål om dette, kan du ta kontakt med Rettshjelpsentralen på tlf. 22 69 86 10.

1.0 Utgangspunkt

1.1 Hvilket lands regler skal man bruke?

Det landet der ektefellene bodde sammen først Hovedregelen er at ektefellenes ting og penger skal deles etter reglene i det landet der de bodde sammen først, etter at de giftet seg. Hvis dette ikke var i Norge, kan ektefellene likevel avtale at de skal bruke norske regler.

1.2 Når skal man dele?

Ektefellene kan dele tingene og pengene sine når de går fra hverandre, men før de kan dele, må de være separert eller skilt.

Hvordan kan man skille seg?

For at ektefeller skal skille seg, må de først bli separert. For å bli separert, kan man søke til statsforvalteren (tidligere fylkesmannen). En ektefelle kan søke om separasjon selv om den andre ektefellen ikke ønsker at de skal gå fra hverandre. Man trenger ikke noen grunn for å ville separeres eller skilles. Når man har vært separert i ett år, kan man søke til statsforvalteren om skilsmisse.

Hvis ektefellene har flyttet fra hverandre, men ikke søkt til statsforvalteren om separasjon, kan de i noen tilfeller skille seg uten separasjon. Da må de søke til statsforvalteren om skilsmisse etter å ha bodd hver for seg i minst to år.

Hvis ektefellene har barn sammen som er under 16 år, må ektefellene på «mekling» før de kan få separasjon eller skilsmisse. Mekling er at de må lage en avtale om hvem som skal ha foreldreansvaret, hvor barnet skal bo fast, og hvordan samvær skal være. Mekling gjøres på familievernkontoret. Hvis du har flere spørsmål om disse tingene, kan du kontakte JURK eller se i JURKs brosjyre «Foreldre og barn».

En ektefelle kan kreve at deling av ting og penger skjer når statsforvalteren har godkjent søknaden om separasjon eller skilsmisse. Da får ektefellene et brev fra statsforvalteren om at de er separert eller skilt.

1.3 Hva skal man dele?

«Skjærings- tidspunktet»

Det som skal deles er tingene og pengene ektefellene hadde da de sendte søknad om separasjon eller skilsmisse til statsforvalteren. Hvis ektefellene flyttet fra hverandre før de søkte til statsforvalteren, er det tingene og pengene de hadde da de flyttet fra hverandre som skal deles.

1.4 Ektefellene kan bli enige

«Avtalefrihet»

Utgangspunktet for deling er at ektefellene har «avtalefrihet». Det betyr at de kan bli enige om hvordan ting og penger skal deles. En avtale er bindende for ektefellene, selv om reglene for deling i ekteskapsloven sier noe annet. At en avtale er bindende betyr at den må følges.

En avtale skal følges

Avtalen må ikke være skriftlig for å være bindende, men JURK anbefaler at avtalen skrives ned. At avtalen er skriftlig gjør det lettere å vite hva som er avtalt. Da kan du også vise til avtalen hvis dere senere blir uenige om hva som var avtalen.

Dele etter ekteskapsloven

Hvis ektefellene ikke klarer å bli enige om hvordan ting og penger skal deles, må de følge reglene i ekteskapsloven. Det er disse reglene vi skal se nærmere på under.

2.0 Deling av penger

Verdiregler

Reglene her, under punkt 2.0, er «verdiregler». Det betyr at reglene sier hvor mye *penger* hver av ektefellene skal ha ved deling, men ikke hvem som skal ha en bestemt ting. Under snakker vi derfor bare om *penger* eller *verdier*. Hvordan bestemte *ting* skal deles kan du lese mer om under kapittel 4.0

«Felleseie» og «særeie»

«Felleseie» og «særeie» er ord som brukes for å si hva som skal deles. Det er bare penger og verdier som er felleseie som skal deles. Hvis ektefellene ikke har avtalt noe annet, har de felleseie. Felleseie er alt ektefellene eide da de giftet seg, og alt de har skaffet seg mens de har vært gift. Ting og penger som er særeie skal ikke deles mellom ektefellene når de skilles. For at ektefellene skal ha særeie, må de bli enige om det i en avtale som kalles «ektepakt». Du kan lese mer om særeie og ektepakt under punkt 2.2.2.

2.1 Ektefellenes felles «verdier» minus gjeld skal deles likt

Hovedregel

Hovedregelen i ekteskapsloven er at verdier som er ektefellenes felleseie skal deles likt etter at gjeld (lånte penger) er trukket fra. Vi sier at det er «nettoverdien» av det ektefellene har som skal deles likt.

Når man skal dele verdiene lager man et regnestykke for hver av ektefellene. Ved å plusse sammen alle konas verdier som er i felleseie og trekke fra gjelden hennes, finner man ut hva kona skal dele med mannen. Man gjør det samme for mannen. Kona gir 50 % av sin del av verdiene til mannen, og mannen gir 50 % av sin del av verdiene til kona.

Eksempel

	<u>Kona</u>	<u>Mannen</u>
<i>Verdier i felleseie</i>	500 000	300 000
<i>Gjeld</i>	-100 000	0
<hr/>		
<i>Til deling:</i>	400 000/2 = 200 000	300 000/2 = 150 000

Kona får 50 % av mannens del, som er verdier for 150 000 kroner. Mannen får 50 % av konas del, som er verdier for 200 000 kroner. Det betyr at mannen og kona får 350 000 kroner hver.

Det er mange forskjellige regler for hvordan man skal trekke fra gjeld. Noen av disse reglene kan du lese om under kapittel 3.0.

2.2 Hva kan holdes utenfor deling?

Selv om ektefellene ikke har laget en avtale om «særeie», kan noen penger likevel holdes utenfor deling. Grunnen til dette er at det i noen tilfeller kan være urettferdig å dele alt likt.

2.2.1 Skjevdeling

Ektefellene trenger ikke dele verdier som de:

1. hadde før de giftet seg,
2. har arvet under ekteskapet, eller
3. har fått i gave fra andre enn den andre ektefellen under ekteskapet.

Dette kalles «skjevdeling». Det som kan kreves skjevdelte er nettoverdien. Det betyr at gjeld må være trukket fra. Skjevdeling gjør det bare mulig å holde verdier utenfor deling. Derfor er det ikke sikkert at mannen eller kona får beholde tingen som hører til verdien de vil skjevdele.

Verdier fra før ekteskapet Hvis kona ønsker å skjevdele verdier som hun hadde før hun giftet seg med mannen sin, må hun først trekke fra all den gjelden hun hadde da hun giftet seg. Hvis gjelden er større enn verdien, er det ingenting å skjevdele.

Eksempel 1 *Mai og Ali giftet seg. Mai hadde kjøpt et hus før de giftet seg. Da de giftet seg var huset verdt 1 000 000 kroner. Mai hadde gjeld på huset på 800 000 kroner. Dette må hun trekke fra for å finne ut hvor mye hun kan skjevdele.*

Regnestykket: $1\ 000\ 000 - 800\ 000 = 200\ 000$. Mai kan skjevdele 200 000 kroner. Det er den verdien hun tok med seg inn i ekteskapet.

Eksempel 2

Da Mai og Ali giftet seg var huset verdt 1 000 000 kroner, og Mai hadde en gjeld på 1 000 000 kroner.

Regnestykket: $1\ 000\ 000 - 1\ 000\ 000 = 0$. Mai har ingen verdier å skjevdele.

Arv eller gave

Hvis en av ektefellene får arv eller gave mens de er gift, kan ektefellen skjevdele verdien av denne. Da er det bare gjeld som hører til arven eller gaven som må trekkes fra.

Eksempel 3

I perioden Mai og Ali er gift arver Mai en hytte. Hytta er verdt 1 000 000 kroner. Mai har lån på huset på 800 000 kroner, men det er ingen gjeld som hører til hytta. Mai kan da skjevdele hyttas verdi som er 1 000 000 kroner.

Når eiendelen blir mer verdt

Verdier som en ektefelle kan skjevdele, kan ha steget i verdi fordi markedet har endret seg. Hvis den delen som ektefellen kan skjevdele har blitt mer verdt under ekteskapet, kan verdistigningen også skjevdeles.

Eksempel 4

Da Mai og Ali giftet seg var huset til Mai verdt 2 000 000 kroner. Hun hadde en gjeld på til sammen 1 600 000 kroner. Verdien Mai kan skjevdele er derfor 400 000 kroner. 400 000 kroner er det samme som 20 % av husets verdi.

Noen år senere går Mai og Ali fra hverandre. Når de skal dele verdiene er huset til Mai verdt 4 000 000 kroner, på grunn av stigning i markedet. Da kan Mai skjevdele 20 % av 4 000 000, som er 800 000 kroner.

Når eiendelen blir mindre verdt Verdier som en ektefelle kan skjevdele, kan også ha sunket i verdi som følge av endringer i markedet. Hvis den delen som ektefellen kan skjevdele har sunket i verdi, er det den nye og lavere verdien som kan skjevdeles. Det er altså verdien på skjæringstidspunktet (se punkt 1.3) som kan skjevdeles, uansett om verdien har sunket eller steget.

Eksempel 5 *Da Mai og Ali giftet seg var huset til Mai verdt 2 000 000 kroner. Hun hadde gjeld på til sammen 1 600 000 kroner. Verdien Mai kan skjevdele er 400 000 kroner, som er 20 % av husets verdi.*

Noen år senere går Mai og Ali fra hverandre. Huset har sunket fra 2 000 000 kroner til 1 000 000 kroner under ekteskapet. Da kan Mai skjevdele 20 % av 1 000 000 kroner, som er 200 000 kroner.

Du må si ifra om at du vil skjevdele Hvis den ene ektefellen vil skjevdele verdier, må hun eller han si ifra om det. Ektefellen må også bevise at verdien kommer fra arv eller gave, eller verdier fra før de giftet seg. Bevis kan for eksempel være kontoutskrifter fra banken.

Verdien må ikke være brukt opp Verdien som ektefellen vil skjevdele må ikke være brukt opp. Det kan være veldig vanskelig å bevise, fordi bevisene må være klare og tydelige.

Skjevdeling kan være urettferdig Noen ganger har den ene ektefellen veldig store verdier som kan skjevdeles, noe som gjør at det blir lite verdier igjen til den andre ektefellen. Dette kan være urettferdig. Det finnes en regel som sier at ektefellen ikke kan skjevdele hvis det gjør deling veldig urettferdig. Dette må vurderes i hver enkelt sak.

2.2.2 Særeie

- Skal ikke deles** Ting og penger som er «særeie» skal ikke deles mellom ektefellene når de skilles.
- Må avtales** Ektefellene må avtale at de skal ha særeie. Ektefellene kan avtale *fullstendig* eller *delvis* særeie. *Delvis* særeie vil si at noen ting og penger skal være særeie og andre ting og penger skal være felleseie. Det som er særeie skal ikke deles, mens resten skal deles. Hvis de avtaler *fullstendig* særeie, skal ingenting deles.
- «Ektepakt»** En avtale om særeie må gjøres i «ektepakt». Ektepakt er en spesiell type avtale. Den må blant annet være skriftlig, og to vitner må være der når ektefellene skriver under avtalen. Hvis ektefellene har laget en ektepakt, må man se hva som står i ektepakten for å vite hva som skal deles.
- Arv eller gave som er særeie** Den ene ektefellen kan også ha fått en gave eller arv som noen andre har bestemt at skal være den ene ektefellens særeie. Det kan for eksempel være hvis man arver en hytte fra sine foreldre, og de bestemmer at arven skal være i særeie.

2.2.3 Andre verdier som ektefellene ikke må dele (forloddskrav)

- Personlige ting** Personlige ting trenger man ikke å dele. Eksempler på personlige ting er klær, smykker og familiebilder fra egen familie. Hvis det er veldig urettferdig for den andre ektefellen, kan man måtte dele likevel. Det er domstolen som bestemmer om noe er urettferdig.
- Barnas ting** Barnas ting skal ikke deles. Hvis barna skal ha fast bosted hos en av foreldrene kan denne forelderen kreve å beholde ting som brukes til barna.

2.3 Ektefellebidrag

I noen tilfeller kan den ene ektefellen kreve et økonomisk bidrag fra den andre ektefellen. Dette kalles «ektefellebidrag». Dette kan en ektefelle få hvis det blir vanskelig å få jobb og tjene egne penger, fordi ektefellen har vært hjemme med barna eller jobbet mer i hjemmet enn den andre under ekteskapet. Det skal mye til for at en ektefelle får ektefellebidrag.

Normalt får man bare ektefellebidrag i en periode på maks 3 år. I noen tilfeller kan perioden være lengre.

Ektefellene kan avtale

Ektefellene kan selv avtale at den ene skal få et ektefellebidrag. Hvis de ikke blir enige kan domstolen eller NAV bestemme dette.

3.0 Trekke fra gjeld

Hovedregelen i ekteskapsloven er at verdier som er ektefellenes felleseie skal deles likt etter at gjeld (lånte penger) er trukket fra. Vi sier at det er «nettoverdien» av det ektefellene har som skal deles likt.

Reglene for hvordan gjeld skal trekkes fra er vanskelige. Det kan være lurt å kontakte JURK eller andre rettshjelptiltak hvis du lurer på reglene for å trekke fra gjeld.

Hvordan gjelden skal trekkes fra avhenger av om ektefellene har verdier som ikke skal deles, og hva lånet er brukt til. Under skal vi se litt på reglene for å trekke fra gjeld.

3.1 Ektefeller som bare har felleseie

Hvis ektefellene bare har verdier som skal deles likt er det enkelt. Hver av ektefellene kan da trekke fra all sin gjeld i sin del av verdiene.

Hvis den ene ektefellen har mer gjeld enn penger, skal ikke han eller hun dele noe med den andre. Da skal heller ikke den ektefellen som har penger til deling betale noe av gjelden til den som har mer gjeld enn penger.

Eksempel

Maria og Johannes skal skille seg. Maria har verdier til 500 000 kroner og en gjeld på 100 000 kroner. Johannes har verdier til 500 000 kroner og en gjeld på 600 000 kroner.

	<u>Maria</u>	<u>Johannes</u>
<i>Verdier i felleseie</i>	500 000	500 000
<i>Gjeld</i>	-100 000	-600 000
<hr/>		
<i>Til deling:</i>	$400\ 000 / 2$ $= 200\ 000$	$0 / 2$ $= 0$

Maria har verdier til 400 000 kroner etter at hun har trukket fra gjelden sin, som skal deles med Johannes. Johannes har ingen verdier til deling.

Johannes har en gjeld på 100 000 kroner etter at han har trukket gjelden fra verdiene sine. Maria skal ikke betale for Johannes sin gjeld, men Johannes får 200 000 kroner av Maria sine verdier i delingen.

3.2 Ektefeller som har verdier som ikke skal deles likt (blant annet særeie og skjevdeling)

Hvis ektefellene har noen verdier som ikke skal deles likt (se punkt 2.2), er reglene litt mer kompliserte. Man må se på hva gjelden er brukt til og om gjelden

hører til verdier som skal deles eller ikke. Vi skiller gjerne mellom tre ulike tilfeller:

Den enes gjeld, brukt på noe som er felleseie

1. En ektefelle har tatt opp lån som er brukt til å kjøpe eller forbedre ting som skal deles (felleseie).
 - Ektefellen kan da trekke hele gjelden fra verdier som er felleseie.

Den enes gjeld, brukt på særeie eller skjevdelingsmidler

2. En ektefelle har gjeld som er brukt til å kjøpe eller forbedre ting som ikke skal deles (som særeie eller skjevdeling):
 - Ektefellen kan da ikke trekke gjelden fra verdier som skal deles (felleseie).
 - Ektefellen kan likevel trekke gjelden fra verdier som skal deles hvis hun eller han har mer gjeld enn verdier som ikke skal deles med den andre.

Eksempel

Maria og Johannes skal skilles. Under ekteskapet arvet Maria en hytte som er verdt 1 800 000 kroner. Det var mye lån på hytta da hun overtok den, og hun har i tillegg tatt opp lån for å pusse den opp. Gjelden som hører til hytta er nå på totalt 2 000 000 kroner.

Hun skal skjevdele hyttas verdi. Da må hun trekke fra gjelden som hører til hytta, fra hyttas verdi (1 800 000 kroner). Siden gjelden er større enn hyttas verdi, kan hun dekke resten av gjelden (200 000 kroner) med felleseiemidler.

«Annen gjeld»

3. Ektefellen har verdier som ikke skal deles. Ektefellen har også «annen gjeld», som for eksempel studielån eller forbrukslån:

- Ektefellen kan da gjøre et «forholdsmessig fradrag» for denne gjelden i verdier som skal deles.
- Et forholdsmessig fradrag betyr at man kan trekke fra en del av gjelden, men ikke hele. Denne regelen kan være vanskelig å forstå. Her viser vi et eksempel:

Eksempel

Maria og Johannes skal skilles. Johannes har et studielån på 100 000 kroner. Han har en hytte som ikke skal deles, som har en verdi på 400 000 kroner. Han har også et hus som er i felleseie, som har en verdi på 800 000 kroner.

$$\frac{100\,000 \text{ (studielån)} \times 800\,000 \text{ (hus felleseie)}}{800\,000 \text{ (hus felleseie)} + 400\,000 \text{ (hytte særeie)}} \approx 66\,667$$

Johannes kan trekke fra rundt 66 667 kroner, som er en forholdsmessig del av studielånet, fra de 800 000 kronene, som er verdien av huset (som er felleseie).

3.3 Felles gjeld

Ektefeller kan ha tatt opp gjeld sammen – for eksempel kan de ha lånt penger for å kjøpe et hus. Selv om ektefellene er ansvarlige for hele lånet sammen (overfor banken), kan ektefellene ha avtalt noe annet seg imellom. Hver av ektefellene skal trekke fra den gjelden de er ansvarlige for i forholdet seg imellom, i delingen.

Eksempel

Maria og Johannes har sammen tatt opp et lån på 500 000 kroner for å kjøpe et hus. Banken kan velge å kreve 500 000 kroner av enten Maria eller Johannes. Maria og Johannes har avtalt at Maria skal ha ansvar

for å betale 200 000 kroner og Johannes 300 000 kroner.

Det er avtalen mellom Maria og Johannes som bestemmer hvor mye gjeld hver av dem kan trekke fra når de skal dele tingene og pengene sine. Det betyr at Maria kan trekke fra 200 000 kroner av gjelden fra sine penger som skal gå til deling; og Johannes kan trekke fra 300 000 kroner.

4.0 Deling av ting

Hvem skal få hvilke ting?

Over har vi snakket om deling av tingenes verdi. I denne delen skal vi snakke om deling av selve tingene. Det vil si hvem som får hvilke ting etter skilsmissen. Det er viktig å skille mellom reglene om deling av verdier og reglene om deling av ting. Selv om kona får flere bestemte ting, betyr ikke det at hun får større verdier enn mannen. Begge skal ha så mye penger som reglene om deling av verdier sier at de skal ha. Derfor må en ektefelle som får ting som er verdt mer enn det hun eller han skal ha etter reglene, betale penger til den andre, slik at resultatet blir riktig.

Eksempel

Lars og Carla skal skille seg. De har et hus og en bil som de skal dele verdien av (som er felleseie). Husets verdi er 1 500 000 kroner og bilens verdi er 500 000 kroner. Lars og Carla har bestemt at Carla skal overta huset og at Lars skal overta bilen. Likevel skal de få like store verdier.

Regnestykket

Den totale verdien av huset og bilen er 2 000 000 kroner, og Lars og Carla skal få like store verdier hver – det vil si 1 000 000 kroner hver. Når Carla overtar huset, som er verdt 1 500 000 kroner, får hun 500 000 kroner for mye; og når Lars overtar bilen,

som er verdt 500 000 kroner, får han 500 000 kroner for lite.

Carla må derfor betale Lars 500 000 kroner, slik at begge ektefellene får like mye. Da får Carla og Lars 1 000 000 kroner hver.

Ektefellene kan bli enige om hvem som skal ha hvilke ting, men dette kan være vanskelig fordi de krangler. Hvis ektefellene ikke klarer å bli enige, må de følge reglene i loven.

4.1 Hvem eier hva?

For å finne ut av hvem som skal ha hvilke ting må man se på hvem som *eier* tingen. Når man er gift kan det noen ganger være vanskelig å vite hvem som eier hvilke ting.

Det at man er gift, endrer ikke på hvem som eier tingen. Det man kjøper for sine egne penger, eier man selv. Kjøper man en ting sammen, eier man det sammen. Man kan også avtale at man eier noe sammen, selv om den ene ektefellen har kjøpt det alene.

Det finnes noen unntak fra disse reglene. Hvis du har spørsmål om det, kan du ta kontakt med JURK.

4.2 Eneeie og sameie

Du beholder dine egne ting

Hovedregelen er at kona og mannen kan beholde sine egne ting. Hvis kona for eksempel eier en ting 100 %, er denne tingen i konas «eneie». Dette betyr at hun kan beholde tingen.

**Ting
ektefellene
eier sammen**

Hvis kona og mannen eier tingen sammen, er den i «sameie». For å bestemme hvem som får beholde tingen, må man se på hvor stor del hver av dem eier. En ektefelle kan beholde tingen når hun eller han eier mer enn 75 % av den. Hvis ektefellene eier en ting 50/50, kan ingen av ektefellene kreve å beholde tingen. Blir ikke ektefellene *enige* om hvem som skal ha tingen, må tingen selges og pengene deles.

Hvis resultatet av delingen blir veldig urettferdig, kan domstolen bestemme noe annet.

4.3 Egne regler for felles bolig og møbler

Det gjelder noen egne regler for boligen (for eksempel huset eller leiligheten) som ektefellene har bodd i sammen. Noen ganger trenger en ektefelle boligen mer enn den andre. Da kan den ektefellen enten få *overta* boligen, eller få *bruke* den. Å overta boligen betyr at man blir eier av den. Når man får bruke boligen er den andre ektefellen fortsatt eier av den, men man får lov til å bo der alene.

Først skal vi forklare reglene for å overta felles bolig, og så for å få bruke den.

**Rett til å
overta felles
bolig**

Selv om mannen eier boligen 100 %, kan kona kreve å overta den hvis hun har en *spesiell grunn*. Da eier ikke mannen lenger boligen, og kona må kjøpe ham ut. Det betyr at hun må betale penger for boligen, slik at fordelingen av penger blir riktig.

Normalt mener domstolen at ektefellen har en spesiell grunn hvis hun kan bevise at hun trenger boligen mer enn den andre ektefellen. Hvis kona skal ha barna boende fast hos seg, kan dette bety at hun har et større behov for boligen enn mannen.

Kona kan ikke kreve å overta boligen hvis mannen har arvet den eller har fått den i gave av familien sin.

**Rett til å
bruke felles
bolig**

Selv om den ene ektefellen ikke kan kreve å overta felles bolig, kan hun kreve å få bruke den hvis hun har en spesiell grunn. Dette gjelder også hvis boligen er arvet eller gitt i gave til den ene ektefellen. Når man bestemmer om den ene ektefellen skal ha rett til å bruke boligen, ser man på hvor mye ektefellene og barna trenger den.

Retten til å bruke boligen gjelder ikke for alltid. Det er vanlig å bestemme at ektefellen kan bruke boligen frem til barna flytter ut.

**Husleie for å
bruke boligen**

Den ektefellen som eier boligen, kan be om husleie fra den som bruker boligen. Hvis mannen eier boligen alene, og kona får bruke den, kan mannen be om husleie fra henne. Hvis de eier boligen sammen (sameie), kan mannen be om husleie fra kona for sin del av boligen. For eksempel, hvis de eier 50 % hver, kan mannen bare be om halv husleie.

Faste utgifter

Når ektefellene eier boligen sammen, må de dele faste utgifter, som kommunale avgifter og eiendomsskatt, selv om bare den ene bor der. Den ektefellen som bruker boligen må betale utgifter som strøm, internett og TV alene.

5.0 Privat eller offentlig skifte

Privat skifte

De fleste ektefeller som skilles velger privat skifte. Privat skifte betyr at ektefellene bestemmer selv hvordan delingen skal bli. Ektefellene kan velge om de ønsker å følge lovens regler for deling, eller om de vil avtale at ting og penger skal deles på en annen måte.

Som nevnt under punkt 1.4 kan ektefellene avtale noe annet enn det som står i loven. Det er viktig å vite at en slik avtale må følges, selv om avtalen er dårligere for en av ektefellene enn det som står i loven. JURK anbefaler at du ikke skriver under på noe du ikke er enig i eller ikke forstår.

Ektefellene må ikke ha en advokat for å gjennomføre et privat skifte, men mange bruker en advokat likevel.

Offentlig skifte Hvis ektefellene ikke klarer å bli enige om hvordan ting og penger skal deles, kan den ene eller begge be om *offentlig skifte*. Offentlig skifte betyr at domstolen deler ektefellenes ting og penger for dem, etter reglene i loven. Hvis en av ektefellene ønsker offentlig skifte, kan ikke den andre hindre dette. Hvis man ønsker offentlig skifte må man ta kontakt med den lokale tingretten.

Ektefellene må betale for offentlig skifte. Hvis du lurer på hvor mye det koster, kan du ta kontakt med JURK eller din lokale tingrett. Du kan også lese på denne nettsiden: <https://www.domstol.no/arv-og-skifte/separasjon-og-skilsmisse>

6.0 Hvor kan du få hjelp?

Statsforvalteren (tidligere fylkesmannen) Hvert fylke har en egen statsforvalter. Du kan søke om separasjon og skilsmisse til statsforvalteren. De kan også svare på spørsmål om dette. Telefonnummer til din lokale statsforvalter finner du på nettsiden:
www.statsforvalteren.no

Oslo kommune Fri rettshjelp Hvis du har krav på fri rettshjelp, og bor i Oslo-området, kan du ta kontakt med Oslo kommune Fri rettshjelp.

Storgata 19, 0184 Oslo
www.frirettshjelp.com
Tlf: 23 48 79 00

Domstolen Du kan finne mer informasjon om offentlig skifte på internettsiden til Norges domstoler:
www.domstol.no/arv-og-skifte/separasjon-og-skilsmisse

Du kan finne din lokale domstol der det står «finn din domstol».

JURK **JURK (Juridisk rådgivning for kvinner)** gir juridiske råd til kvinner helt gratis. Vi kan hjelpe med mange juridiske spørsmål. Hvis vi ikke kan svare, finner vi noen som kan svare deg.
www.jurk.no
Tlf.: 22 84 29 50.

Andre rettshjelptiltak **Jusshjelpa i Nord-Norge**
www.jusshjelpa.no
Tlf.: 77 64 45 59

Jussformidlingen i Bergen
www.jussformidlingen.no
Tlf.: 55 58 96 00

Rettskjelpsentralen
www.kirkensbymisjon.no/rettskjelpsentralen
Tlf.: 22 69 86 10

Advokat

Hjelp fra advokat

Hvis du har behov for hjelp fra advokat kan du ta kontakt med en advokat. Hvis du ikke vet hvilken advokat du skal kontakte, kan du finne ulike advokater på internettsiden: www.advokatenhjelperdeg.no/finn-advokat

JURK

www.jurk.no

22 84 29 50
Skippergata 23, 0154 Oslo